

INSONDA EHTIYOJLAR SHAKLLANISHINING PSIXOLOGIK BOSQICHLARI

G'offorova Gulchexraxon Abdumannon qizi
Buvayda tumani 3-maktab amaliyotchi psixologi

Annotatsiya: Ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlar inson va jamiyat hayotining ajralmas qismi bo'lib, ularning qondirilishi jamiyatning rivojlanishi va barqarorligiga ta'sir ko'rsatadi. Ushbu ehtiyojlar insonning kundalik hayotidagi asosiy talablarini aks ettiradi va ijtimoiy, iqtisodiy, hamda madaniy jarayonlar bilan chambarchas bog'liqdir. Quyida ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarning mazmuni va tarkibi haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy ehtiyojlar, iqtisodiy ehtiyojlar, moddiy ehtiyojlar, ma'naviy ehtiyojlar, jamiyat barqarorligi, farovonlik, ijtimoiy munosabatlar, moliyaviy xavfsizlik, shaxsiy rivojlanish, ruhiy rivojlanish

KIRISH

Ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlar tushunchasi Ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlar insonning yashash va rivojlanish uchun zarur bo'lgan talab va istaklar majmuasi hisoblanadi. Bu ehtiyojlar insonning iqtisodiy faoliyati, ijtimoiy munosabatlari va umumiy hayot sifatiga bog'liq holda shakllanadi. Ular quyidagi asosiy omillar orqali aniqlanadi:

1. Insonning biologik va psixologik xususiyatlari.
2. Jamiyatning rivojlanish darajasi.
3. Resurslar va ishlab chiqarish imkoniyatlari.
4. Ijtimoiy munosabatlarning tabiati va shakli.

Ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarning tarkibi Ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlar turli ko'rinishlarda namoyon bo'lib, ularning har biri alohida ahamiyatga ega. Asosiy turlari quyidagilardan iborat:

1. Moddiy ehtiyojlar Moddiy ehtiyojlar insonning jismoniy mavjudligi uchun zarur bo'lgan asosiy talablarni o'z ichiga oladi. Ular quyidagilardan iborat:

- Oziq-ovqat: To'yimli va sog'lom ovqatlanish.
- Kiyim-kechak: Turli mavsum va sharoitlarga mos kiyimlar.
- Uy-joy: Yashash uchun xavfsiz va qulay sharoit.
- Transport vositalari: Kundalik faoliyatni ta'minlash uchun zarur bo'lgan vositalar.

2. Ma'naviy ehtiyojlar Ma'naviy ehtiyojlar insonning ichki dunyosini boyitish va intellektual rivojlanishini ta'minlash bilan bog'liqdir. Ular quyidagilarni qamrab oladi:

- Ta'lim olish: Bilim va ko'nikmalarni oshirish.
- Madaniy faoliyat: Kitob o'qish, san'at asarlarini tomosha qilish, ijodiy
- ishlar bilan shug'ullanish.
- Shaxsiy rivojlanish: Dunyoqarashni kengaytirish va yangi tajribalar orttirish.

- 3. Ijtimoiy ehtiyojlar Ijtimoiy ehtiyojlar insonning jamiyatda o'z o'rnini topish va ijtimoiy munosabatlarni rivojlantirishga qaratilgan talablaridir:
- Muloqot qilish: Oila a'zolari, do'stlar va hamkasblar bilan aloqa qilish. o Hamkorlik: Jamoaviy faoliyat va guruh ishlarida ishtirok etish. o Ijtimoiy maqom: Jamiyatda e'tirof etilgan mavqega ega bo'lish.
- Iqtisodiy ehtiyojlar Iqtisodiy ehtiyojlar insonning mehnat faoliyati va moddiy farovonlikka bo'lgan talablarini o'z ichiga oladi:
- Daromad manbai: Mehnat qilish va barqaror daromadga ega bo'lish.
- Moliyaviy xavfsizlik: Kelajakka bo'lgan ishonchni ta'minlash.
- Xarid qilish imkoniyati: Turli mahsulotlar va xizmatlardan foydalanish.

Ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlar inson hayotining barcha sohalarida muhim ahamiyatga ega. Ularning qondirilishi nafaqat shaxsiy farovonlikni, balki jamiyatning barqarorligini ham ta'minlaydi. Shu sababli, jamiyat va davlat bu ehtiyojlarni qondirish uchun zarur iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlarni yaratishi lozim. Bu esa o'z navbatida, inson salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishga xizmat qiladi.

Ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarning qondirilishi bilan bog'liq bir qator muammolar mavjud. Bu muammolar quyidagicha tasniflanadi:

Resurslarning cheklanganligi: Moddiy ehtiyojlarni qondirish uchun zarur bo'lgan resurslar yetarli darajada taqsimlanmagan yoki cheklangan bo'lishi mumkin.

Ijtimoiy adolatsizlik: Ba'zi guruhlar yoki shaxslar ehtiyojlarini qondirishda teng imkoniyatlarga ega emaslar.

Ta'lim va ma'naviyatdagi kamchiliklar: Ko'plab jamiyatlarda ta'lim va madaniyat sohalarida resurs yetishmovchiligi ma'naviy ehtiyojlarning qondirilishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Mehnat bozoridagi muammolar: Ishsizlik yoki past daromadli mehnat iqtisodiy ehtiyojlarning qondirilishiga to'siq bo'ladi.

Ekologik muammolar: Tabiiy resurslarning kamayishi va atrof-muhitning ifloslanishi moddiy ehtiyojlarni barqaror ravishda qondirishni qiyinlashtiradi.

Ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarni samarali qondirish uchun quyidagi yechimlarni amalga oshirish zarur:

Resurslarni samarali boshqarish: Resurslarni adolatli taqsimlash va ulardan oqilona foydalanish tizimini joriy etish.

Ijtimoiy tenglikni ta'minlash: Kam ta'minlangan guruhlarini qo'llabquvvatlash va barcha fuqarolar uchun teng imkoniyatlar yaratish.

Ta'lim sifatini oshirish: Zamonaviy va sifatli ta'lim tizimini rivojlantirish orqali ma'naviy ehtiyojlarni qondirish.

Ish o'rinlarini yaratish: Mehnat bozorini rivojlantirish va barqaror ish o'rinlarini ta'minlash.

Ekologik barqarorlikni ta'minlash: Tabiiy resurslarni muhofaza qilish va ekologik xavfsizlik choralari kuchaytirish.

Innovatsion yondashuvlarni rivojlantirish: Texnologiyalarni joriy qilish orqali ehtiyojlarni qondirishda samaradorlikni oshirish.

XULOSA

Ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlar inson hayotining barcha sohalarida muhim ahamiyatga ega. Ularning qondirilishi nafaqat shaxsiy farovonlikni, balki jamiyatning barqarorligini ham ta'minlaydi. Shu sababli, jamiyat va davlat bu ehtiyojlarni qondirish uchun zarur iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlarni yaratishi lozim. Bu esa o'z navbatida, inson salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishga xizmat.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Toshkent: O'zbekiston iqtisodiyot institutining nashriyoti. — Ijtimoiy-iqtisodiy boshqaruvning qo'riqlash tizimi va uning amaliy yordamni ko'rib chiqadi
2. Sattorov, A. (2014). Ijtimoiy iqtisodiyotlar va iqtisodiy rivojlanish: nazariy va amaliy.
3. Toshkent: O'zbekiston iqtisodiyot universiteti. — Ijtimoiy tashkilotlar va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda amaliy ishlar haqida.
4. Saitov S. A., Xaydarov B. X., ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА «SWOT-АНАЛИЗ» В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ // Journal.jbnuu.uz. -2022-yil 14-15-oktyabr, 2022-yil. 10.5281/zenodo.7329802
5. Saitov S. A., Xaydarov B. X., Raqamli iqtisodiyotda kichik biznesning o'rni // Journal.jbnuu.uz. -2022-yil 14-15-oktyabr, 2022-yil. 10.5281/zenodo.7329523